ÖSTHAMMARS KOMMUN
– EN DEL AV ROSLAGEN

Datum
2025-09-30

Dnr
NV-06417-24

Kommuners pilotprojekt för planering av ny kärnkraft

Redovisning av resultat och erfarenheter - Östhammars kommun

---

1. Bakgrund

Hösten 2024 gav Naturvårdsverket svenska kommuner möjlighet att söka ekonomiska medel för kommunala pilotprojekt. Syftet var att samordna utvalda kommuners arbete med att utveckla arbetssätt för att möjliggöra effektiva plan- och tillståndsprocesser för etablering av kärnenergianläggningar.

Respektive kommun fick själv utforma och driva sitt projekt. Naturvårdsverket har finansierat och samordnat projekten samt arrangerat träffar som möjliggjort kunskapsutbyte mellan kommunerna.

Som kärnkraftskommun med tre reaktorer i Forsmark valde Östhammar i pilotprojektet att ta fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen (TTÖP). Syftet var att pröva om TTÖP kan fungera som ett relevant verktyg för att förkorta och effektivisera planprocesserna vid etablering av ny kärnkraft. Fokus i TTÖP:en har varit kärnkraft och elnät, men även solenergi har behandlats. I projektet har kommunen dessutom tagit fram en ny energiplan. Denna redovisning behandlar i huvudsak kärnkraft och de delar av projektet som varit mest relevanta för detta arbete.

2. Projektets genomförande

Projektet genomfördes av översiktsplanerare på samhällsbyggnadskontoret i Östhammars kommun, med stöd av sakkunniga konsulter från Sweco. Flera tjänstepersoner inom kommunen involverades under arbetets gång, vilket bidrog till bred förankring i

förvaltningen.

Förutsättningar

Centralt i projektet var att ta fram en samrådshandling till TTÖP. Projektet påverkades av fasta tidsramar: samrådet – då en första version av plandokumentet ställs ut för myndigheter, kommuner, föreningar och allmänheten – behövde genomföras under sommaren 2024 för att kommunen skulle kunna beakta inkomna yttranden innan redovisningen till Naturvårdsverket den 30 september. Innan dess krävdes att samrådshandlingen genomgick den interna kommunala processen där sista steget är kommunstyrelsens antagande. Arbetet med att ta fram samrådshandlingen pågick därför från januari till slutet av april.

Ambition och arbetssätt

En ambition var att identifiera platser inom kommunen som skulle kunna vara lämpliga för framtida etablering av kärnkraftverk. För detta krävdes förbättrad kunskap om de tekniska och praktiska förutsättningarna, både för dagens teknik, och för ny teknik som kan bli aktuell i framtiden. Faktorer som beaktades var bland annat markbehov, elnät, kylvatten, infrastruktur (vägar, hamn, logistik), samt behov av arbetskraft under byggnation och drift. Att skaffa en bättre förståelse för dessa förutsättningar var en nödvändig grund för att kunna identifiera och utvärdera potentiella platser för ny kärnkraft i Östhammars kommun.

Kunskapsinhämtningen skedde i hög grad genom dialog med aktörer som är involverade i planering av ny kärnkraft. Kontakter togs med andra kommuner, exempelvis Varbergs kommun, med statliga aktörer såsom Vattenfall samt med privata företag som utvecklar nya reaktortekniker eller driver konkreta projekt. Även Forsmarks Kraftgrupp bidrog med kunskap. Genom dessa dialoger fick kommunen tillgång till aktuell kunskap och perspektiv. Parallellt fördes en kontinuerlig dialog med kommunens politiska ledning, vilket gav arbetet med TTÖP:en tydlig riktning och säkerställde politisk förankring. I vissa fall identifierades fastigheter som potentiellt lämpliga platser för framtida kärnkraft. Då fördes dialog med berörda fastighetsägare.

Under samrådet inkom synpunkter som nu behandlas i en samrådsredogörelse. Planen är att ta

arbetet vidare och få TTÖP:en antagen under 2026.

3. Resultat

Lokalisering

Arbetet med TTÖP:en resulterade i en samrådshandling där flera områden pekas ut som potentiella platser för ny kärnkraft.

• Alternativ A: Bredvid den befintliga anläggningen i Forsmark, där det finns en detaljplan som möjliggör energiproduktion. Här finns förutsättningar för en storskalig anläggning med flera stora reaktorer.
• Alternativ B: En mindre anläggning baserad på SMR-teknik (små modulära reaktorer) i ett nytt läge som möjliggör vattenkylning. Detta kräver dock en lokaliseringsutredning som inte varit möjlig inom ramen för pilotprojektet.
• Alternativ C: En mindre SMR-anläggning som inte kräver vattenkylning. Dessa kan placeras vid befintliga industriområden som inte ligger vid kusten. Två sådana platser har pekats ut.

Elnät

Utbyggnad av kärnkraft i Östhammar kräver utbyggnad av transmissionsnätet, med undantag för mindre anläggningar som kan anslutas direkt till elintensiva verksamheter. TTÖP:en prövade om översiktsplanering kan användas för att tidigt identifiera potentiella konflikter mellan nätutbyggnad och annan mark- och vattenanvändning. Kommunen kontaktade Svenska kraftnät för vägledning kring sannolika sträckningar för nya ledningar. Avsikten var att kunna peka ut områden i TTÖP:en och därmed skydda dem från annan exploatering. Detta arbetssätt var dock svårt att förena med Svenska kraftnäts processer, då de endast planerar utifrån konkreta projektförfrågningar. Svenska kraftnät bidrog dock med viss information om hur de generellt resonerar vid utbyggnad av elnätet och utifrån det pekar TTÖP:en ut områden längs befintligt transmissionsnät som kommunen föredrar vid en utbyggnad.

Övriga behov och konsekvenser

Etablering av ny kärnkraft är ett stort samhällsbyggnadsprojekt som under byggfasen kan involvera upp till 10 000 personer. Det är ett omfattande projekt för alla kommuner, i synnerhet för en landsbygdskommun som Östhammar. Arbetet med TTÖP:en har givit kommunen en möjlighet att börja se över vad det skulle innebära för bostadsförsörjning, vägnät, kollektivtrafik, med mera. TTÖP:en hänvisar till befintlig översiktsplan och dess beskrivningar av bostadsförsörjning och planerat bostadsbestånd. Den framhåller även att samarbete med grannkommuner kan bli nödvändigt.

I TTÖP:en redovisas riksintressen och andra intressen i närheten av platserna som pekas ut för nya kärnkraftsanläggningar och transmissionsnät. Dessutom görs en initial bedömning av hur stor skada en ny anläggning skulle få på riksintresset. I många fall krävs dock en mer grundlig utredning för att avgöra i vilken utsträckning berörda riksintresse påverkas.

Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen Uppsala län framhöll i sitt yttrande att TTÖP:en är ett bra underlag för vidare planering av energiproduktion och eldistribution. För att utgöra ett starkare stöd ansåg de att kompletterande utredningar krävs, bland annat kring riskhantering, lokalisering och konkretisering av alternativ C. De efterfrågade också djupare beskrivningar av påverkan på natur- och kulturmiljöer.

4. Erfarenheter och lärdomar

En viktig erfarenhet från projektet är vikten av att förstå vilka krav och behov ett nytt kärnkraftverk medför, bland annat vad gäller yta, infrastruktur, elnät och arbetskraft, samt teknikutveckling. Denna kunskap är avgörande för att kunna göra relevanta och realistiska platsval och förutse potentiella konflikter.

En viktig lärdom är att tidig identifiering av potentiella konflikter, till exempel kopplat till elnät, är utmanande. I Forsmark finns planlagd mark för energiproduktion, men transmissionsnätet saknar kapacitet. Kommunens ambition att i samarbete med Svenska

kraftnät tidigt identifiera lämpliga ytor för nätutbyggnad var svår att realisera, eftersom Svenska kraftnät inte planerar på “speculation”. Erfarenheten visar att tidig infrastrukturplanering kräver samordning med aktörer som arbetar på samma sätt och i samma takt, vilket inte alltid är möjligt.

Det har även varit svårt att förutse konsekvenser för omgivande intressen, såsom riksintressen. Skälen är dels att det är för tidigt för fullständiga konsekvensutredningar, dels att kommunen öppnar för teknik som ännu inte finns i drift. Detta innebär att tidiga planeringsinsatser måste anpassas till kunskapsläget, medan djupare analyser får ske senare i processen.

Ytterligare en lärdom är vikten av att ha med sig fastighetsägare vid utpekandet av nya platser. Det kan vara svårt för en fastighetsägare att ta ställning till en etablering av kärnkraft i ett tidigt skede, och det är därför viktigt att ge tillräcklig tid för överväganden. Planering i god tid och öppen dialog med markägare bidrar till bättre förankring och minskar risken för hinder i senare skeden.

Slutligen blev det tydligt att översiktsplanering av denna typ inte bör genomföras för snabbt. Arbetet behöver ske stegvis, med tid för processer att mogna. Kontakter med fastighetsägare är ett sådant exempel. Den tid som fanns till förfogande för pilotprojektet var i underkant för denna typ av planarbete.

Pontus Ericsson
Projektledare
Samhällsbyggnadskontoret

Bilagor
Bilaga 1. Bilaga till kommunens slutredovisning
Bilaga 2. TTÖP – Samrådshandling
Bilaga 3. TTÖP – Miljöbedömning